

Lucian Bojin

*Acțiunea în anularea hotărârii
Adunării Generale a Acționarilor*

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2012, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOJIN, LUCIAN

**Acțiune în anularea hotărârii Adunării Generale
a Asociaților / Lucian Bojin. - București : Universul Juridic,
2012**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-935-0

347.72.036

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Introducere

A discuta despre acțiunea în anularea hotărârii A.G.A. oferă ocazia unei reflecții de două ori incitante, atât în ceea ce privește partea teoretică a demersului, cât și în ceea ce privește reflecția asupra efectelor practice ale acestei instituții.

Mai mult decât orice alt sector al dreptului societar, analiza acțiunii în anularea hotărârii A.G.A. evidențiază importanța unei teorii robuste a actului de drept societar, așa cum există una a actului civil și alta a actului administrativ. Dacă, în cadrul dreptului societar, ne canalizăm reflecția înspre alte tematici, cum ar fi subiectul atât de la modă al guvernantei corporative sau protecția acționarilor minoritari, sau dreptul de vot, interesul sau curiozitatea noastră vor fi probabil atrase spre materii care nu sunt neapărat tipic juridice: raporturile de putere între actorii societari, pârghiile de care dispun ei în mecanismul societar, rațiunile profunde pentru care instrumentul juridic predilect pentru anumite afaceri este societatea pe acțiuni, și nu altul. Toate acestea sunt teme pasionante de economie, sociologie sau filosofie, însă elementul juridic este, oarecum inerent, secundar în aceste preocupări. În schimb, nulitatea, ca și categorie eminentement juridică, are meritul de a îndrepta atenția noastră direct spre miezul componentei juridice a societății comerciale¹. Nulitatea hotărârii adunării generale a

¹ În pofida modificării legislative care se presupune că va fi adusă prin Legea nr. 76/2012, potrivit căreia se va renunța în actele normative la sintagma „societate comercială” în favoarea celei de „societate”, utilizez în continuare în această lucrare denumirea consacrată de „societate comercială”, întrucât, așa cum se va vedea din conținutul lucrării, consider obiectul comercial al societății ca având o pondere importantă în determinarea naturii și specificului acestei instituții juridice.

acționarilor provoacă locurile comune și limitele concepțiilor privind nulitatea și actele de drept societar. Cum vom acomoda efectul anihilator al nulității actului cu hotărârea A.G.A. care este act doar pentru că o definim astfel, dar în realitate este o suită de acte, adică o procedură? Cum vom împăca distincția dintre nulitate relativă și nulitate absolută (care presupune o distincție precisă între o ordine de drept privat și o ordine de drept public) cu un sistem juridic pe care îl includem în dreptul privat, dar seamănă mai mult cu dreptul public? Cum vom utiliza un instrument construit pentru convenții unor acte care impun unilateral obligații? Acela care cercetează nulitatea hotărârilor adunării generale a acționarilor trebuie să răspundă acestor întrebări și multor altele la fel. Iar răspunsul la ele implică o reflecție concentrată asupra particularităților actului de drept societar. De asemenea, implică o analiză a acestora care trebuie să tindă să fie imună la tentațiile analogiilor ușoare.

Pe de altă parte, practicianul din domeniul societar, care nu este preocupat de sferile teoriei, se confruntă zi de zi cu probleme la fel de dificile. Cum va distinge avocatul o situație în care un viciu de procedură riscă să atragă nulitatea hotărârii A.G.A. adoptate de clientul său de situația în care un viciu comparabil nu riscă să producă o astfel de consecință? Ce să facă judecătorul căruia îi este supusă o cerere aparent fondată de constatare a nulității absolute a unei hotărâri vechi de zece ani care a produs, direct și indirect, nenumărate efecte? Și, din nou, cum să facă avocatul, al cărui client a fost victima unui abuz de majoritate, să îl convingă pe judecător că, pentru a putea constata acest eventual abuz, trebuie să iasă din adăpostul verificării sumare a condițiilor de formă (intitulat solemn „control de legalitate”) și să se aventureze în cercetarea lumii complexe și întortocheate a motivațiilor și intereselor acționarilor (care seamănă periculos de mult cu ceea ce se numește „control de oportunitate”)? Aceste probleme sunt la fel de dificile ca și cele ale teoreticienilor. Sunt

cele două categorii de probleme detașate unele de altele? Frământările teoreticienilor îi pot ajuta pe practicieni? Iar inventivitatea celor din urmă le poate fi de folos celor dintâi?

„Nimic nu e mai practic decât o teorie bună” spunea Kurt Lewin cu mare îndreptățire. Dar aforismul său poate fi completat: nu poți construi o teorie bună fără o practică bună. Cel puțin nu în drept. Orice reflecție teoretică în domeniul dreptului trebuie să caute, să anticipeze sau să imagineze feed-back-ul practicii. Căci dreptul este făcut să fie aplicat unor oameni în carne și oase, și nu unor categorii abstracte. De aceea, cele două tipuri de demersuri despre care vorbeam mai sus pot și trebuie să fie combinate. Practicianul care se confruntă cu o problemă dificilă ar trebui să găsească sprijin în teorie pentru rezolvarea sa. Pe de altă parte, reflecția teoretică asupra nulității hotărârii A.G.A. trebuie să acorde atenție nu doar felului în care se corelează conceptele teoretice utilizate, ci și eventualelor efecte în practică ale aplicării acestora. Astfel, spre exemplu, distincția dintre acte interne și acte externe ale societății comerciale nu este greu de conceput în teorie (dintr-o perspectivă dualistă). Dar, tot în teorie, poate fi și combătută, dintr-o perspectivă monistă conform căreia dacă toți subiecții unei norme pot interacționa în mod spontan (pot intra liber în raporturi juridice), atunci nu există nicio rațiune pentru care normele care le reglementează comportamentul să fie împărțite în două ordini juridice distincte. Abia testul practic este cel care validează opțiunea pentru clasificarea actelor societății comerciale în interne și externe. Aceasta deoarece diviziunea menționată salvgardează principiul securității juridice, limitând sfera actelor care ar putea afecta terții la categoria actelor externe și expunând-o doar pe aceasta contestărilor din afara societății. Din punct de vedere teoretic, cu privire la ambele orientări se pot aduce argumente pro și contra. Din punct de vedere practic, concepția dualistă prezintă avantajul unei mai bune protecții a securității juridice. Ar fi fost bine ca modificarea legislativă care a introdus categoria nulității absolute a hotărârii A.G.A. în anul 2003 să fi avut în vedere aceste considerente.

Preocupările expuse de mai sus se regăsesc în demersul întreprins în această lucrare. Prima parte este dedicată reflecției teoretice induse de problematica nulității hotărârilor A.G.A. Ea urmărește să răspundă câtorva întrebări destul de bine conturate: cum se aplică actelor de drept societatar o sancțiune tipică actelor juridice civile? cât de diferite sunt actele de drept societatar de actele civile tipice? Diferențele relevante mențin compatibilitatea acestui tip de acte cu nulitatea preluată din dreptul comun? Astfel de întrebări le atrag pe altele, legate de structura regimului juridic al societății comerciale: cât din acest regim juridic este de natură contractuală și cât de natură instituțională? Și, mai precis, care anume elemente ale sale sunt de natură contractuală și care de natură instituțională? Având în vedere structura hibridă a regimului juridic al societății comerciale și având în vedere faptul că el este compus, practic, din preluări de instituții juridice din dreptul privat clasic sau din dreptul public, putem să chestionăm și dacă preluarea unui element sau a altuia este compatibilă cu suportul preexistent în regimul societății comerciale. Cu alte cuvinte, dacă pentru a rezolva o problemă care ține de partea contractuală a societății a fost „importat” un instrument de natură contractuală sau de natură instituțională? Și viceversa. Răspunsurile la întrebarea pusă în acești termeni relevă câteva surprize, care vor fi discutate în lucrare.

Partea a doua reprezintă o tratare analitică a regimului juridic al acțiunii în anularea hotărârii A.G.A. Structura părții a doua este asemănătoare cu cea întâlnită în lucrările clasice în domeniu. Demersul este orientat spre practică, din două puncte de vedere. Pe de o parte, problematica este abordată din punctul de vedere al celui care intenționează să folosească un instrument juridic cum este acțiunea în anularea hotărârii A.G.A., cu atenția cuvenită chestiunilor ținând de identificarea subiecților legitimați să o utilizeze, delimitarea domeniului ratione materiae, distincțiile între cauzele de nulitate, chestiuni de procedură etc. Pe de altă parte, demersul este orientat spre practică și în

sensul în care am recurs, pe cât mai mult posibil, la practica judiciară (română și străină), pentru a testa ipotezele discutate.

La finalul introducerii, o precizare metodologică. În dorința de a extinde sfera instrumentelor de testare a ipotezelor teoretice avansate, am apelat, în ceea ce privește practica judiciară, atât la cea preluată în publicațiile majore de specialitate, cât și la cea reprodusă în bazele de date electronice online. Acest mod de a proceda nu este ferit de curențe, asupra cărora o avertizare este necesară. Ceva mai mult de jumătate dintre deciziile menționate sunt hotărâri culese din baza de date a Curților de Apel (Jurindex, pe site-ul www.jurisprudenta.org). Accesul la această bază de date reprezintă un beneficiu consistent dobândit în ultimii ani de cercetătorul în domeniul juridic, permițând extinderea pe orizontală a cercetării într-un grad care era imposibil de atins în urmă cu câțiva ani. Există însă și deficiențe cu privire la deciziile colectate din această sursă. Relevanța rezultatelor căutărilor este în parte incertă, datorită instrumentelor de căutare insuficient de rafinate. Apoi, baza de date nu oferă informații cu privire la eventuala rămânere irevocabilă a deciziilor pronunțate de curțile de apel, în recursurile în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție. Chiar și în aceste condiții, datele suplimentare oferite de hotărârile respective sunt extrem de utile, pentru că reușesc să creioneze sau măcar să puncteze tendințele jurisprudențiale la nivelul imediat inferior instanței supreme, nivel care constituie probabil „laboratorul” viitoarelor evoluții în domeniu. Relevanța eșantionului de decizii judiciare utilizate este însă compensată de celelalte hotărâri discutate sau la care fac trimitere, care sunt, toate, fie soluții selectate de comentatori autorizați și reproduse în principalele publicații de specialitate din România (Dreptul, Revista de drept comercial, Revista română de dreptul afacerilor, Pandectele Române, Curierul judiciar, Săptămâna juridică ș.a.), fie soluții selectate de Înalta Curte de Casație și Justiție și publicate pe site-ul acesteia (plus câteva decizii ale ÎCCJ dintre cele publicate integral, deci neselectate, pe același site).

Partea I

O teorie generală a nulității hotărârii Adunării Generale a Acționarilor

■ I.1. Funcțiile acțiunii în anularea hotărârii Adunării Generale a Acționarilor

Acțiunea în anularea¹ hotărârii adunării generale a acționarilor poate fi tratată din mai multe perspective, iar alegerea uneia sau alteia din acestea depinde de funcția care îi este atribuită. De asemenea, diferitele perspective asupra acțiunii în anularea hotărârii A.G.A. implică, în mod corespunzător, perspective diferite asupra societății pe acțiuni și a relației acestei instituții cu sistemul general de drept.

Mai întâi, putem să ne îndreptăm atenția înspre acțiunea în anularea hotărârii A.G.A. din perspectiva sistemului juridic ca întreg. Un sistem juridic organizat ierarhic presupune existența unor instrumente de verificare a conformității normelor de pe palierele inferioare cu normele superioare. Ca orice persoană juridică, societatea pe acțiuni poate fi văzută ca parte a ordinii juridice în care activează². În acest sens, nu este greșit să

¹ Pentru ușurința lecturii, folosesc sintagma „acțiune în anularea hotărârii” atât pentru acțiunea în anulare, cât și pentru cea în declararea nulității absolute, în afară de cazurile în care distincția dintre cele două trebuie făcută cu evidență.

² Este relevant să ne amintim că Hans Kelsen a descris persoanele juridice ca seturi de norme aplicabile anumitor indivizi în anumite

caracterizăm societatea pe acțiuni ca microordine juridică¹ (care trebuie să respecte regulile ordinii juridice în care se integrează) sau ca subsistem juridic în cadrul sistemului juridic al dreptului intern, din care face parte. Acest subsistem cuprinde normele care reglementează acțiunea membrilor și organelor sale: în primul rând, normele din actul constitutiv, apoi normele adoptate de organele competente ale societății – hotărârile adunării generale a acționarilor, hotărârile consiliului de administrație etc. Fiind un set de norme integrat în sistemul normativ al dreptului național, normele care îl compun trebuie să fie conforme cu normele superioare, pentru a fi valide. Verificarea acestei conformități se face prin controlul de legalitate. Din această perspectivă, acțiunea în anularea hotărârilor adunării generale a acționarilor îndeplinește funcția de control de legalitate a acestei categorii specifice de acte² de drept societatar.

Punctul de observație poate fi, apoi, apropiat mai mult de societatea comercială, până la distanța la care se poate remarca structura internă a societății pe acțiuni. Atunci, societatea pe

circumstanțe (în relația de asociere dintre ei): „Dacă spunem că ordinea de drept conferă unui corp personalitate juridică, acest lucru înseamnă că ordinea de drept statuează obligații și drepturi ce au drept conținut comportamentul unor oameni care sunt organe și membri ai corpului constituit de un statut și că această stare de lucruri complicată poate fi descrisă favorabil, adică relativ simplu, cu ajutorul *personificării* statutului ce constituie corpul. [...] orice ordine normativă care reglează comportamentul unei majorități de indivizi poate fi personificată”. (Hans Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Ed. Humanitas, București, 2000, p. 232, s.m.)

¹ Hans Kelsen, *General Theory of Law and State*, Harvard University Press, 1945, p. 98.

² Pentru suprapunerea act – normă, a se vedea Valentin Constantin, *Câteva note despre nulitate în dreptul internațional public*, în *Doctrină și jurisprudență internațională*, Ed. Universității de Vest, Timișoara, 2004, p. 181.